Rewarding Learning

Uimhir Lárionaid

Uimhir Iarrthóra

General Certificate of Secondary Education
2024

Tíreolaíocht

Aonad 1

An Domhan Nádúrtha
Againn a Thuiscint

GGY11

[GGY11]

DÉ hAOINE 17 BEALTAINE, IARNÓIN

AM

1 uair 30 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.
Ní mór duit na ceisteanna a fhreagairt sna spásanna chuige sin.
Ná scríobh taobh amuigh den achar bhoscáilte ar gach leathanach ná ar leathanaigh bhána.
Comhlánaigh le dúch dubh amháin. **Ná scríobh le peann glóthaí.**
Freagair **gach ceann** de na **ceithre** cheist.
Tá léarscáil Suirbhéireachta Ordanáis (*O.S.*) ar fáil duit le húsáid le **Ceist 2**.
Ná scríobh do fhreagraí ar an léarscáil seo.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 100 an marc iomlán don pháipéar seo.
Léiríonn figiúirí idir lúibíní atá priontáilte ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.
Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa i gceisteanna **1(e)**, **3(e)** agus **4(f)**.

LEATHANACH BÁN

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

Téama A: Dobharthimpeallachtaí

1 **(a)** Tá go leor gnéithe ag abhantrach. Freagair an cheist a leanann.

Meaitseáil gach téarma tíreolaíoch leis an tsainmhíniú cheart le **Tábla 1** a chomhlánú. Tá ceann amháin comhlánaithe duit.

Tábla 1

Foinse •	• Teorainn a scarann abhantrach amháin ó abhantrach eile
Dobhardhroim •	• Deireadh na habhann áit a mbuaileann sí leis an fharraige, aigéan nó loch
Béal abhann •	• Áit a dtosaíonn abhainn; bíonn sí i suíomhanna sléibhtiúla de ghnáth

(Line drawn joining Dobhardhroim to "Teorainn a scarann abhantrach amháin ó abhantrach eile".)

[2]

[Tiontaigh an leathanach

(b) Déan staidéar ar **Fhíor 1** a thaispeánann leibhéil doirte ag trí shuíomh ar an *River Derwent*. Freagair na ceisteanna a leanann.

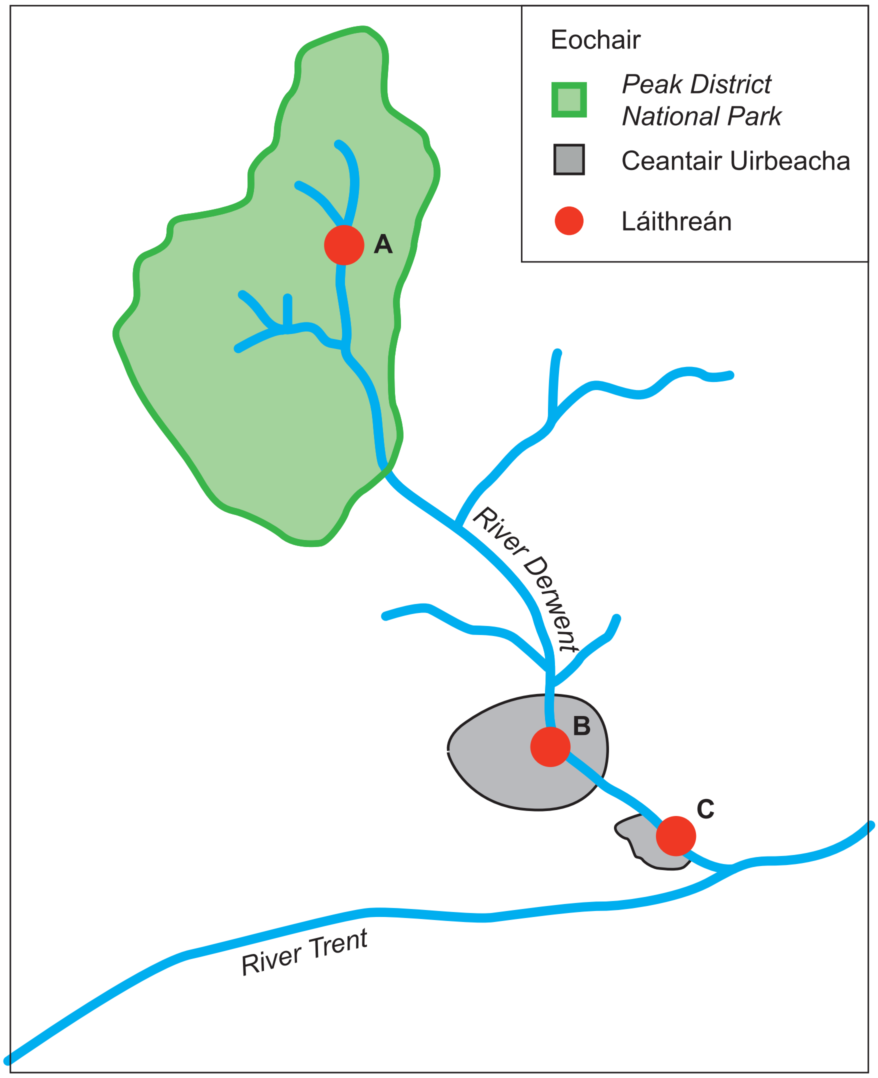

Foinse: Príomhscrúdaitheoir

Suíomh	Leibhéil doirte
A – *Yorkshire Bridge*	0.78 *cumec*
B – *Derby*	4.9 *cumec*
C – *Church Wilne*	5.11 *cumec*

"Data from Hydrology Data Explorer. Department for Environment Food & Rural Affairs Contains public sector information licensed under the Open Government Licence v3.0. © Crown Copyright 2024"

Fíor 1

(i) Luaigh ciall an téarma **doirteadh**.

____

____

____

____ [2]

(ii) Ag baint úsáid as **Fíor 1**, cuir síos ar agus mínigh an dóigh a n-athraíonn leibhéil doirte feadh fhadphróifíl an *River Derwent*.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____ [5]

[Tiontaigh an leathanach

(c) Múnlaíonn próisis abhann go leor gnéithe a fhaightear feadh na habhann. Tarraing saighead lena thaispeáint cé acu atá gach gné abhann atá liostaithe foirmithe ag creimeadh nó ag sil-leagan le **Tábla 2** a chomhlánú. Tá ceann amháin comhlánaithe duit.

Tábla 2

Foirmithe ag Creimeadh	Gné Abhann	Foirmithe ag Sil-leagan
←	Eas	
	Leibhé	
	Fána sciorrachta	
	Aill abhann	
	Tuilemhá	

[4]

(d) Agus tagairt á déanamh agat d'abhainn ainmnithe in Éirinn nó sa Bhreatain Mhór, mínigh **aon** fháth fisiceach **amháin** a raibh tuile inti.

____

____

____

____

____

____

____

____ [4]

(e) Maidir le habhainn ainmnithe taobh amuigh d'Éirinn nó den Bhreatain Mhór a ndearna tú staidéar uirthi, déan luacháil ar inbhuanaitheacht na straitéise bainistithe abhann a úsáidtear lena tuilte a bhainistiú.

[8]

Spás Breise

[Tiontaigh an leathanach

Téama B: Timpeallachtaí Cósta

2 **(a)** Déan staidéar ar an tsliocht Suirbhéireachta Ordanáis de chuid den chósta ag Obar Dheathain (*Aberdeen*), Albain agus freagair na ceisteanna a leanann.

(i) Luaigh airde an talaimh atá taispeánta ag an cholún triantánaithe siar ón trá ag Tagairt Eangaí (TE) 9507.

__________________ m [1]

(ii) Luaigh fad slí na líne dírí idir an pháirc shiamsaíochta TE 953067 agus an láthair picnicí ag TE 965035.

__________________ km [2]

(iii) Luaigh treo na hanaclainne dúlra TE 9302 ó *Duthie Park* TE 9304.

____ [1]

(iv) Déan meastachán ar neas-achar na coille buaircíní atá le fáil go príomha in TE 8998. Cuir líne faoi do fhreagra sa liosta thíos.

0.5 km^2 1.0 km^2 2.0 km^2

[1]

(v) Tá cuid mhór den imeallbhord ar an tsliocht léarscáile múnlaithe ag tonnta scriosacha. Cuir tic (✓) os comhair **trí** ráiteas chearta faoi thonnta scriosacha le **Tábla 3** a chomhlánú.

Tábla 3

Ráiteas faoi thonnta scriosacha	Ticeáil (✓) trí ráiteas chearta
Tá cúlchaise láidir acu i gcomparáid lena mborruisce.	
Tá siad fada i dtaca lena n-airde.	
Is tonnta minice iad (briseann siad ar ráta 15 in aghaidh an nóiméid).	
Tá cumhacht láidir chreimneach acu.	
Bíonn siad níos coitianta san earrach.	

[3]

(vi) Síneann trá Obar Dheathain 3.5 km ó bhéal an *River Don* sa tuaisceart, TE 9509, go dtí an *River Dee* agus *Aberdeen Harbour*, TE 9505. Sainaithin **trí** fháth le cosaintí cósta feadh na trá seo ag úsáid fianaise léarscáile **amháin**.

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________ [3]

[Tiontaigh an leathanach

(b) Tá iarracht déanta ag Comhairle Cathrach Obar Dheathain an stráice seo de chósta a bhainistiú ag úsáid:

- gradhana
- balla farraige
- athsholáthar gainimh

Déan luacháil ar an inbhuanaitheacht a bhaineann le modh boginnealtóireachta **amháin** agus modh crua-innealtóireachta **amháin** a úsáidtear i gceantar Obar Dheathain.

[6]

(c) Tá athrú aeráide sa todhchaí le níos mó adhaimsire tuartha mar bhagairt ar chósta Obar Dheathain. Déan staidéar ar **Fhíor 2** a thaispeánann roinnt faisnéise faoin athrú frasaíochta tuartha sa cheantar seo agus freagair na ceisteanna a leanann.

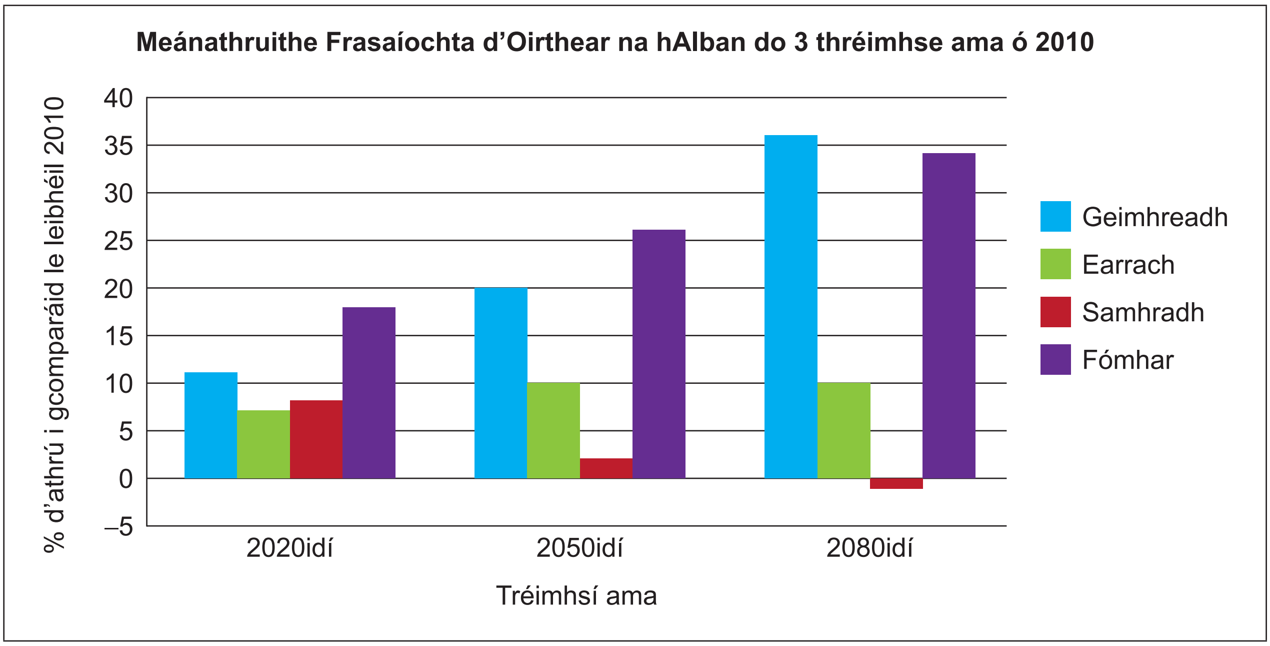

Aberdeen Beach Case Study by Geosciences department © University of Aberdeen

Fíor 2

(i) Cuir síos ar na hathruithe tuartha frasaíochta thar am mar atá taispeánta i **bhFíor 2**.

____

____

____

____

____

____ [3]

[Tiontaigh an leathanach

(ii) Cuir síos go hachomair ar dhóigh **amháin** eile, seachas níos mó adhaimsire, a bhféadfadh athrú aeráide dul i bhfeidhm ar an imeallbhord.

____

____

____

____ [2]

(d) Is sampla é gob de thírghné shil-leaganach chósta. Liostaigh **trí** thoisc atá riachtanach le go bhfoirmeofaí gob.

1. ____

____

2. ____

____

3. ____

____ [3]

LEATHANACH BÁN

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

(Leanann ceisteanna ar an chéad leathanach eile)

[Tiontaigh an leathanach

Téama C: An Aimsir agus An Aeráid Againn atá ag Athrú

3 **(a)** Déan staidéar ar **Fhíor 3** a thaispeánann dhá fhoinse de shonraí do réamhaisnéis aimsire. Freagair na ceisteanna a leanann.

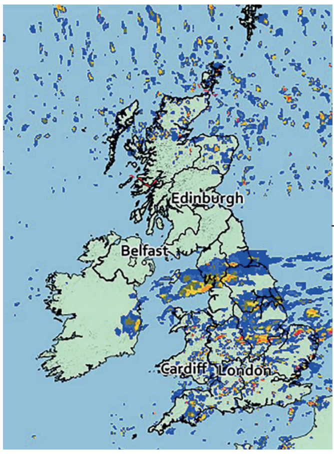

Map: © Crown copyright, Met Office
"Contains public sector information licensed under the Open Government Licence v3.0"

Fíor 3

(i) Ainmnigh an fhoinse cheart de shonraí do réamhaisnéis aimsire sna boscaí atá curtha ar fáil le **Fíor 3** a chomhlánú. Roghnaigh ó na focail thíos.

Satailít **Radar báistí**

Stáisiún aimsire talamhbhunaithe

[2]

(ii) Déan staidéar ar **Thábla 4** a thaispeánann líon na stáisiún aimsire talamhbhunaithe i ngach contae den Ríocht Aontaithe.

Tábla 4

Tír	Líon na stáisiún aimsire talamhbhunaithe
Sasana	230
Albain	120
An Bhreatain Bheag	50
Tuaisceart Éireann	30

Tarraing an barra ceart do Thuaisceart Éireann ag úsáid na sonraí i **dTábla 4** le **Fíor 4** a chomhlánú. [2]

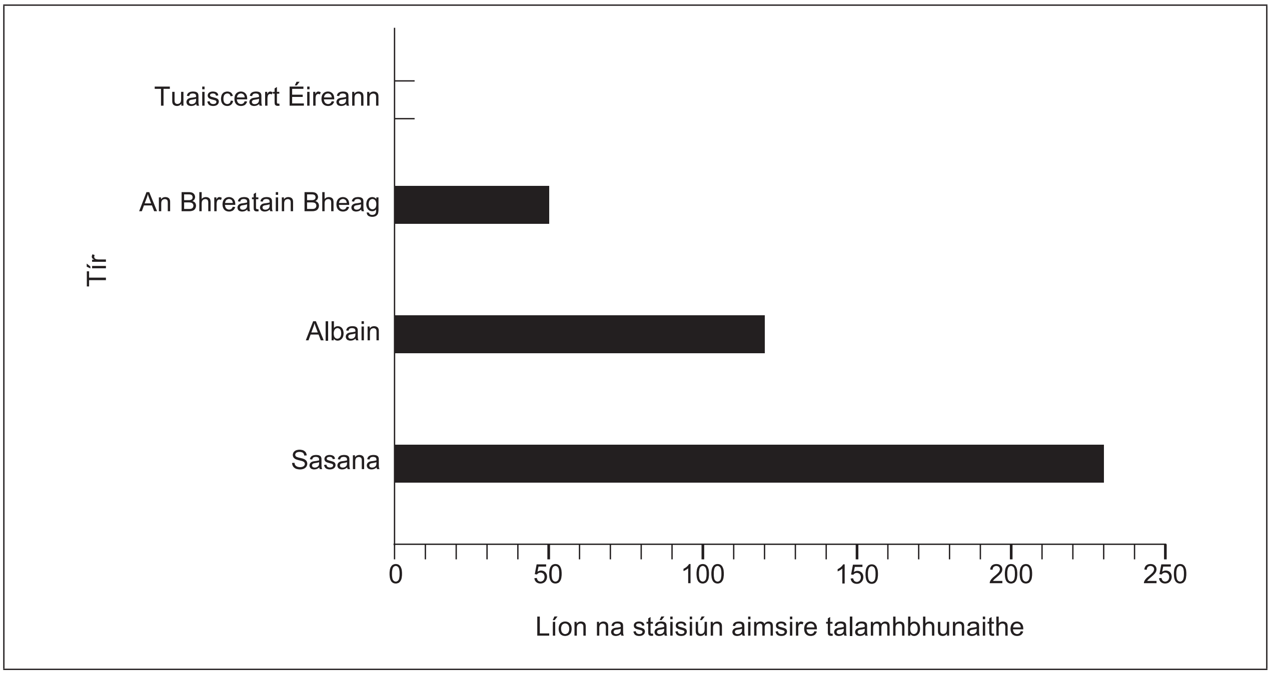

Fíor 4

(iii) Luaigh líon iomlán na stáisiún aimsire talamhbhunaithe sa Ríocht Aontaithe.

______________________________ [1]

[Tiontaigh an leathanach

(b) Déan staidéar ar **Fhíor 5** a thaispeánann réamhaisnéis aimsire. Freagair na ceisteanna a leanann.

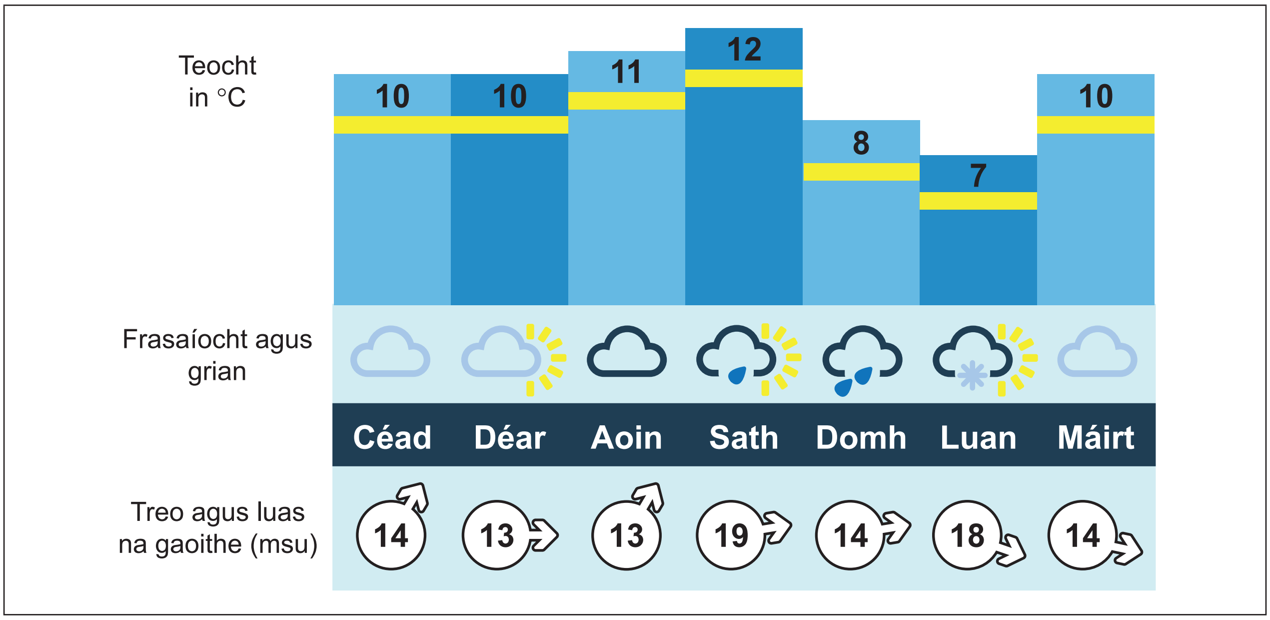

Foinse: Príomhscrúdaitheoir

Fíor 5

(i) Cuir isteach lá ceart na seachtaine ag baint úsáid as an fhaisnéis i **bhFíor 5** le **Tábla 5** a chomhlánú. Tá ceann amháin comhlánaithe duit.

Tábla 5

An aimsir a bhí ann	Lá na seachtaine
Teocht is airde	
Táthar ag súil le sneachta	
Luas gaoithe 13 msu leis an ghaoth ag teacht ón oirthuaisceart	Aoine
10°C le grian agus scamall	

[3]

(ii) Cuir síos ar theorainn **amháin** a bhaineann le réamhaisnéis a dhéanamh ar an aimsir.

____ [2]

(c) Is féidir le sléibhte (airde) dul i bhfeidhm ar theocht.

Déan staidéar ar **Fhíor 6** a thaispeánann Sliabh Everest. Freagair an cheist a leanann.

Comhad fíricí ar Shliabh Everest. Airde = 8,850 méadar

Airde os cionn leibhéal na farraige (m)	**Teocht (°C)**
0 m (leibhéal na farraige)	24 °C
3,000 m	6 °C
6,000 m	–12 °C
8,850 m	–28 °C

© Getty Images

Fíor 6

Cuir síos ar agus mínigh an dóigh a dtéann airde i bhfeidhm ar theocht ag úsáid **Fhíor 6** le cuidiú leat.

[5]

(d) Déan staidéar ar **Fhíor 7** a thaispeánann frithchioclón os cionn na hÉireann agus na Breataine Móire ar lá i mí Eanáir 2022. Freagair na ceisteanna a leanann.

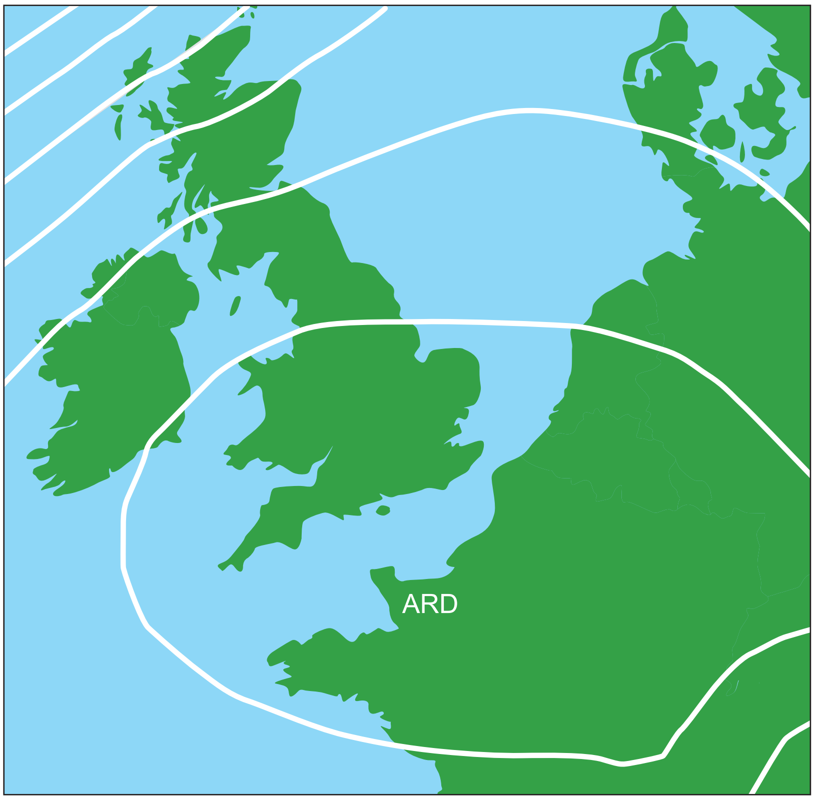

Foinse: Príomhscrúdaitheoir

Fíor 7

(i) Luaigh trí shaintréith/ghné aimsire (seachas ardbhrú) a bhfuiltear ag súil leo ar an lá seo ag úsáid **Fhíor 7**.

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________ [3]

(ii) Ainmnigh cineál **amháin** eile de chóras aimsire ar féidir leis dul i bhfeidhm ar Éirinn agus ar an Bhreatain Mhór.

______________________________ [1]

[Tiontaigh an leathanach

(e) Agus tagairt á déanamh agat do do chás-staidéar ar theagmhas adhaimsire taobh amuigh d'Éirinn agus den Bhreatain Mhór a ndearna tú staidéar air (tornádó, triomach nó hairicín), cuir síos ar na hiarmhairtí a bhí ag an teagmhas seo ar dhaoine.

[6]

Téama D: An Domhan Míshocair

4 **(a)** Déantar carraigeacha a ghrúpáil de ghnáth ina dtrí chineál dhifriúla.

Ainmnigh an cineál ceart de charraig agus luaigh sampla **amháin** den charraig seo le **Tábla 6** a chomhlánú. Tá ceann amháin comhlánaithe duit.

Tábla 6

An dóigh ar foirmíodh carraig	Cineál carraige	Sampla ainmnithe
Carraigeacha atá foirmithe ag dríodair a carnadh thar thréimhse fhada, faoi uisce de ghnáth.	Carraig dhríodair	Aolchloch
Carraigeacha atá foirmithe trí fhuarú agus sholadú na carraige leáite nó laibhe.		
Carraigeacha a athraíodh mar gheall ar bhrú nó theas.		

[4]

(b) Déan staidéar ar **Fhíor 8** a thaispeánann dáileadh domhanda na gcriosanna creatha talún. Freagair an cheist a leanann.

Dáileadh domhanda na gcriosanna creatha talún

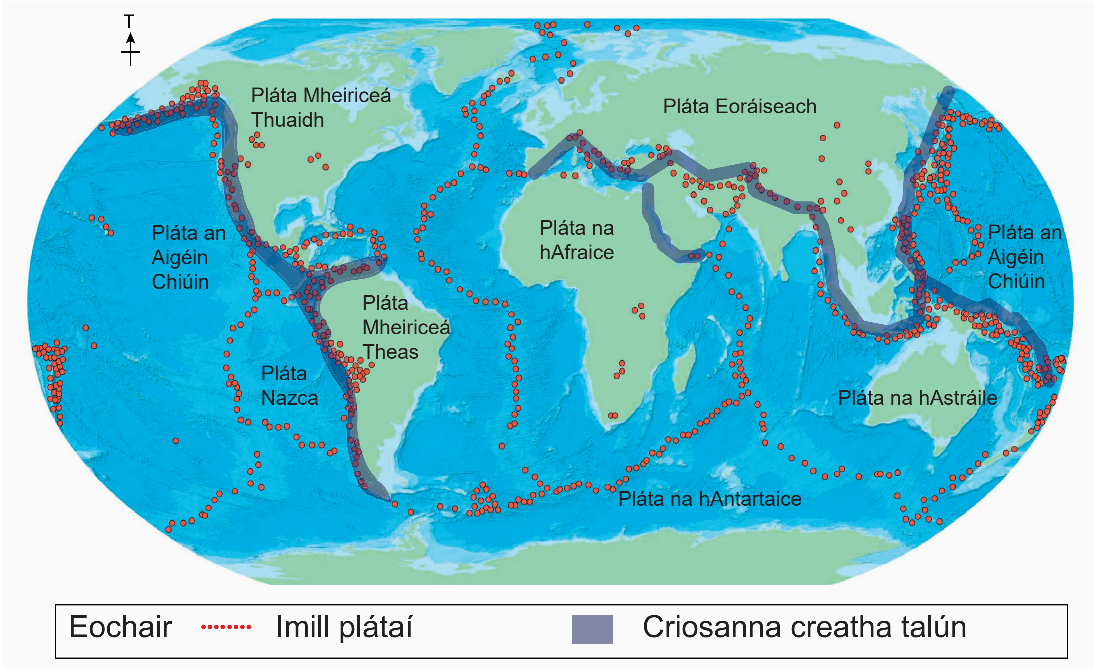

© Getty Images

Fíor 8

Agus tagairt á déanamh agat d'áiteanna i do fhreagra, cuir síos ar dháileadh domhanda na gcriosanna creatha talún a thaispeántar ar **Fhíor 8**.

____

____

____

____

____

____

____

____ [4]

(c) Mínigh cad chuige a bhféadfaí bolcáin a fháil ag teorainneacha plátaí déanmhasacha.

____

____

____

____

____

____

____

____ [4]

(d) Is iarmhairt fhisiceach amháin de chrith talún é súnámaí.

Déan staidéar ar **Fhíor 9** a thaispeánann léaráid de shúnámaí. Freagair an cheist a leanann.

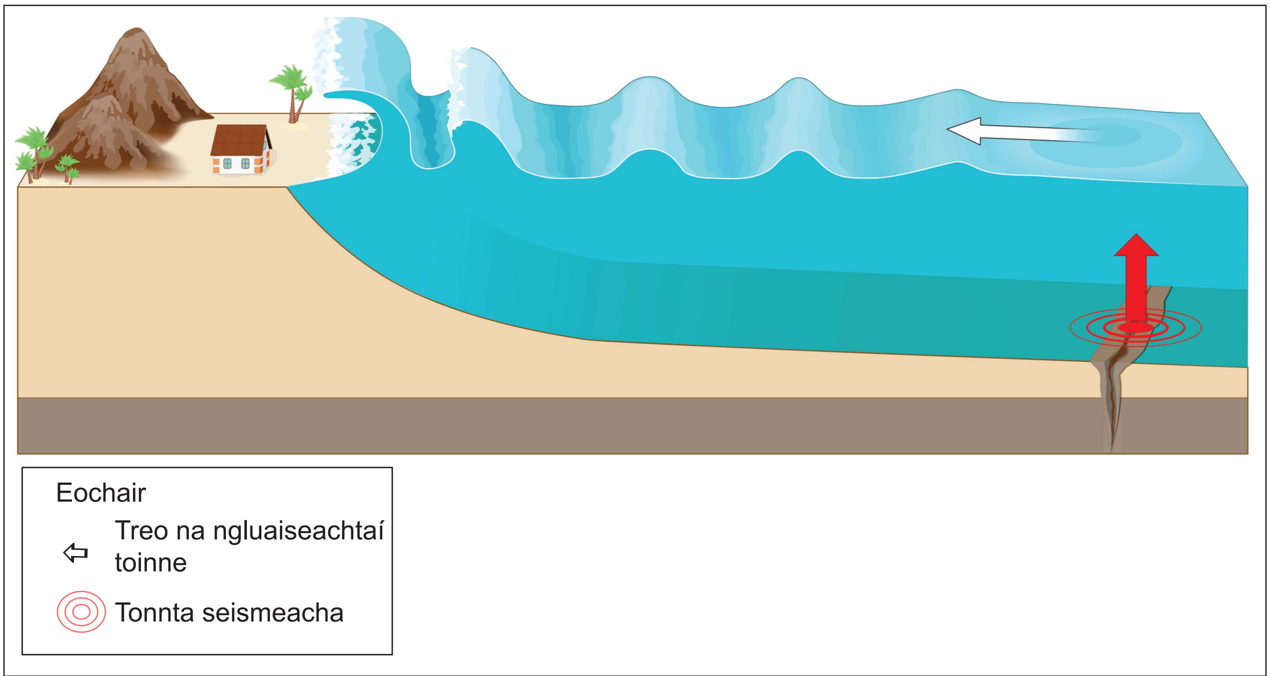

© Getty Images

Fíor 9

Cuir síos ar an dóigh a bhféadfadh súnámaí dul i bhfeidhm ar dhaoine agus ar réadmhaoin.

____

____

____

____

____

____ [3]

(e) Cuir síos ar na difríochtaí idir bolcán cumaisc agus sciathbholcán.

[3]

(f) Ainmnigh crith talún in TNFG nó in TBFG a bhfuil staidéar déanta agat air. Tabhair breac-chuntas ar chúis an chreatha talún seo agus déan luacháil ar an dóigh ar ullmhaigh an tír don chrith talún.

Ainm an chreatha talún ______________________________

______________________________ [7]

Spás Breise

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

Foinse: Fíor. 3 Príomhscrúdaitheoir (grianghraf féin)
www.metoffice.gov.uk

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

Don Scrúdaitheoir amháin	
Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
Marc Iomlán	

Uimhir Scrúdaitheora

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.

GCSE Geography Unit 1 2024

1:50 000 Scale
Landranger Series

Extract No 2466/38

Four colours should appear above; if not then please return to the invigilator.

Four colours should appear above; if not then please return to the invigilator.

Summer 2024

ROADS AND PATHS
Not necessarily rights of way

Service area, Junction number, Elevated, M1, Unfenced — Motorway (dual carriageway)
A 470, Dual carriageway — Primary Route (A network of recommended through routes which complement the motorway system)
A 493, Footbridge — Main road
Road under construction
B 4518 — Secondary road
A 855, Bridge, B 885 — Narrow road with passing places
Road generally more than 4m wide
Road generally less than 4m wide
Path / Other road, drive or track
Gradient: steeper than 20% (1 in 5), 14% to 20% (1 in 7 to 1 in 5)
Gates, Road tunnel
Ferry P, Ferry V — Ferry (passenger), Ferry (vehicle)

RAILWAYS
Track multiple or single
Track under construction
Siding
Tunnel, cuttings
Narrow gauge, tramway or light rail system
Bridges, footbridge
LC — Level crossing
Viaduct, embankment
a — Station, (a) principal
Light rail station

WATER FEATURES
Marsh or salting, Towpath, Lock, Aqueduct, Canal, Weir, Lake, Footbridge, Bridge, Ford, Normal tidal limit, Slopes, Cliff, Beacon, Sand, Dunes, Flat rock, Lighthouse (disused), Shingle, Lighthouse (in use), Low water mark, Mud, High water mark
Canal (dry)

HEIGHTS
1 metre = 3·2808 feet

50 — Contours are at 10 metres vertical interval
·144 — Heights are to the nearest metre above mean sea level

Where two heights are shown, the first is the height of the natural ground in the location of the triangulation pillar, and the second (in brackets) to a separate point which is the natural summit.

ROCK FEATURES
Outcrop, Cliff, Scree

PUBLIC RIGHTS OF WAY
Footpath
Bridleway
Restricted byway (not for use by mechanically propelled vehicles)
Byway open to all traffic

The symbols show the defined route so far as the scale of mapping will allow.

The representation on this map of any other road, track or path is no evidence of the existence of a right of way. Not shown on maps of Scotland.

Danger Area — Firing and Test Ranges in the area. Danger! Observe warning notices.

OTHER PUBLIC ACCESS
Other route with public access (not normally shown in urban areas). Alignments are based on the best information available. These routes are not shown on maps of Scotland.
On-road cycle route
Traffic-free cycle route
4 — National Cycle Network number
8 — Regional Cycle Network number
National Trail, Scotland's Great Trails, European Long Distance Path and selected Recreational Routes

BOUNDARIES
National
District
County, Unitary Authority, Metropolitan District or London Borough
National Park

ANTIQUITIES
Site of antiquity
Site of battle (with date)
Visible earthwork
VILLA — Roman
Castle — Non-Roman

TOURIST INFORMATION
Camp site / caravan site
Garden / arboretum
Golf course or links
Information centre (all year / seasonal)
Nature reserve
Parking, Park and ride (all year / seasonal)
Picnic site
Recreation / leisure / sports centre
Selected places of tourist interest
Phone, public / emergency
Viewpoint
Visitor centre
Walks / Trails
World Heritage site or area
Youth hostel

LAND FEATURES
Electricity transmission line (pylons shown at standard spacing)
Pipe line (arrow indicates direction of flow)
ruin — Buildings
Important building (selected)
Bus or coach station
Current or former place of worship — with tower; with spire, minaret or dome
Place of worship
Glass structure
Heliport
Triangulation pillar
Mast
Wind pump, Wind turbine
Windmill with or without sails
Graticule intersection at 5' intervals
Cutting, embankment
Landfill site or slag/spoil heap
Coniferous wood
Non-coniferous wood
Mixed wood
Orchard
Park or ornamental ground
Solar farm (when not described)
Access land (symbols indicate owner or agency – see below)
Forestry and Land Scotland, Forestry England
Natural Resources Wales
National Trust; always open, limited access – observe local signs
National Trust for Scotland; always open, limited access – observe local signs

ABBREVIATIONS

Br	Bridge	MS	Milestone
Cemy	Cemetery	Mus	Museum
CG	Cattle grid	P	Post office
CH	Clubhouse	PC	Public convenience (in rural areas)
Fm	Farm	PH	Public house
Ho	House	Sch	School
Hospl	Hospital	TH	Town Hall, Guildhall or equivalent
MP	Milepost	Univ	University

Scale 1: 50 000
2 centimetres to 1 kilometre (one grid square)
Kilometres 2 1 0 1 2 3
Miles 1 0 1 2
1 kilometre = 0·6214 mile
1 mile = 1·6093 kilometres

Magnetic North, Grid North, True North
Diagrammatic only

Extract produced by Ordnance Survey Limited 2023.
© Crown copyright 2019. All rights reserved.
Ordnance Survey, OS, OS logos and Landranger are registered trade marks of Ordnance Survey Limited, Britain's mapping agency.
Reproduction in whole or in part by any means is prohibited without the prior written permission of Ordnance Survey Limited. **For educational use only.**